

FOSSUM JERNVERK - 328 års industrihistorie i Skien

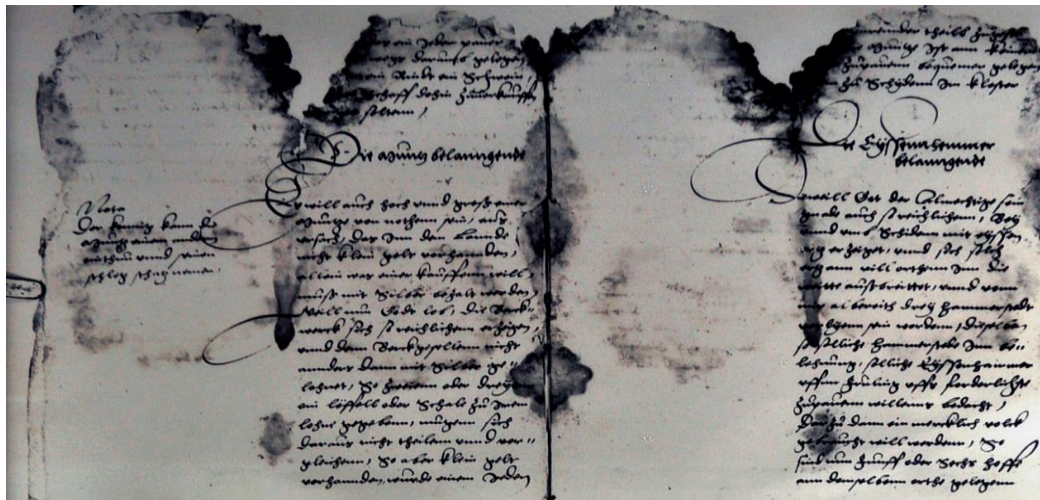
“Gud den allmechtige i rikelig mål har vist sin nåde ved jernmalmen som står an på mange steder og vidt utbredte felter i Skien”. Det stod i rapport fra kongens bergmann Hans Glaser til kong Kristian III. i 1538. Dette var starten på 328 års gruve- og jernverksvirksomhet i Gjerpen, Fossum Jernverk. Det utviklet seg et betydelig gruvesamfunn på Fossum i disse åra fram til nedleggelsen i 1867.

Eierskap – Det er 10.generasjon Løvenskiold som er eier

I de første årene var jernverksdriften underlagt kongen gjennom bortforpaktning. Særlig det første hundreåret var driften av jernverket meget variabel og vanskelig. I 1624 startet Johan Post og Herman Krefting Jernkompaniet. De startet med masovndrift på Fossum. Kongens krigføring og folks behov økte etterspørsel etter kanoner og jernovner.

Eierne skiftet inntil Løvenskioldfamilien overtok. Kanselliråd Herman Leopoldus ble adlet med navnet Løvenskiold i 1739. Stadtholder Severin Løvenskiold bygget hoved-gården i 1811- 1818. Idag er Fossumgodset en del av vår felles kulturarv, som familien Løvenskiold har eiet og forvaltet i snart 300 år.

Brevet som ble skrevet av Hans Glaser til Kong Kristian III. Kopi fra Løvenskiold Fossum sitt private museum.

Skogen, fossen og jernet – naturen var ressursen

Norges eldste jerngruve, Glasergruva, ble mutet og åpnet i 1538-39. Etter dette har man utminert med fyrsetting hundrevis av gruver og skjerp i Fossums skoger. Flere har blitt borte på grunn av boligutbygging og gjenfylling, men fortsatt kan man se spor og minner etter gruvedriften.

Glasergruva med sin stoll og mange sjakter, er f.eks. et turmål for mange. Hesten var et uvurderlig arbeidsverktøy og restene etter hestevandringene er et synlig bevis på det. Spor etter kullmiler og malmveier er andre eksempler.

Man regner med at malmbehovet på 17-1800-tallet ble dekket av hjemmegruvene med 1/3. Resten ble i hovedsak dekket fra gruver i Kragerø, Arendal og Ulefoss.

Flott oppbygd hestevandringsplatå ved Bruberg gruve. Stollene i området er firsatt og dermed en typisk oval form. Foto: Tormod Aulebo

Hva er jernmalm?

Jernmalm er betegnelsen på en gruppe mineraler der jerninnholdet er så stort at det kan utvinnes økonomisk. De vanligste malmene er magnetitt og hematitt. I jerngruvene på Fossum var det i hovedsak magnetitt, Fe_2O_4 (magnetjernstein) som ble utvunnet. Denne kjennetegnes på sitt sorte og glinsende utseende. Legger man et kompass inntil jernmalmen vil man se at kompassnåla slår ut.

Forekomsten av jernmalm i Fossumskogene består av ganger med hovedsaklig magnetitt og kvarts. Gangene er vanligvis mellom 10 og 50 cm brede, men varierer fra noen få millimeter til flere meter. De lengste gangene kan følges 2-3 km gjennom terrenget.

Du er nå på Fossum, en attraksjon i Gea Norvegica Geopark. Geoparken består av åtte nabokommuner i Telemark og Vestfold.

De tre skilta er produsert av Gea Norvegica Geopark v/Anne Aasmundstad i samarbeid med Skien skolemuseum v/ T.Holm, N.A. Hoppestad, TAU og Løvenskiold Fossum v/Borghild Løvenskiold, 2012 ©

Bilder: Gea Norvegica Geopark, om annet se bildet.

Modellen av jernverket er laget av Trygve Næss og står på Løvenskiold sitt private museum, Kilder: se www.geanor.no/kilder